

Újszülöttek

Börtönüzem korlátolt felelősséggel

1994. január elsejével a Budapesti Faipari Vállalatból létrejött a Budapesti Faipari Termelő és Kereskedelmi Kft. A Budapesti Fegyház és Börtön területén működő cég a maga nemében matutvállalatnak tekinthető, hiszen a büntetés-végrehajtási kft-k közül az ipari tevékenységet tekintve itt foglalkoztatják a legtöbb elítéltet. A dolgozó fogvatartottak száma napjainkban 650 körül jár, de ez is kevés. Legalább 150-200 munkáskézre lenne még szükség. Az „újszülött” kft. milyen örökséggel vágott neki a tavalyi esztendőnek? Sikerült-e talpon maradni, életképes-e egyáltalán ez a gazdasági forma a büntetés-végrehajtásnál? Többek között ezekről kérdeztük Csont Attilát, a kft. ügyvezető igazgatóját.

– A kft. 350 millió forintos törzstőkével alakult meg. Alaptevékenységünk változatlanul a bútorgyártás, ez hozza árbevételünk nagy részét. Ennek ellenére a tavalyi évben „oldalirányba” is el kellett mozdulnunk, éppen az elítéltek foglalkoztatása miatt. Napjainkra olyan arány alakult ki, hogy 250 elítélt dolgozik a bútorgyártásban, a többi 400 pedig másik öt munkahelyen. Hiába nagyobb a létszám, árbevétel szempontjából ezeket melléktevékenységnek tekintjük. Dolgozunk a Taurilnak, ez a cég az összes forgalomba kerülő német gépjármű gumialkatrészeit gyártja. A Medicornak itt, a Gyűjtő területén, infúziós egységeket, a Calderoni cégnek többféle iskolai szemléltetőeszközt, csontvázat, ko-

ponyát, agyat szerelünk össze műanyagból. Mi is varrunk labdát az Adidasnak, Csepelen pedig, külső munkahelyen, öntvényeket sorjázunk, tisztítunk.

– *Bizonyára elkészült már a tavalyi esztendő mérlege. Ha 1993-hoz viszonyítunk, hogyan zárta a kft. újszülöttként az első esztendőt?*

– Tavalyelőtt a bv. vállalat árbevétele 262 millió forint volt, ennek döntő része, 238 millió az alaptevékenységből származott. A nyereség az azt megelőző évek milliósival szemben mindössze 300 ezer forintra zsugorodott. A kft. megalakulásával szerény terveket tűztünk magunk elé: 300 milliós árbevételt, körülbelül egymillió nyereséget. Napjainkra elkészült a mérleg: ár-

bevételünk 341 millió 400 ezer, nyereségünk 1 millió 200 ezer forint. Csak a bútorgyártás közel 15 milliós nyereséget hozott.

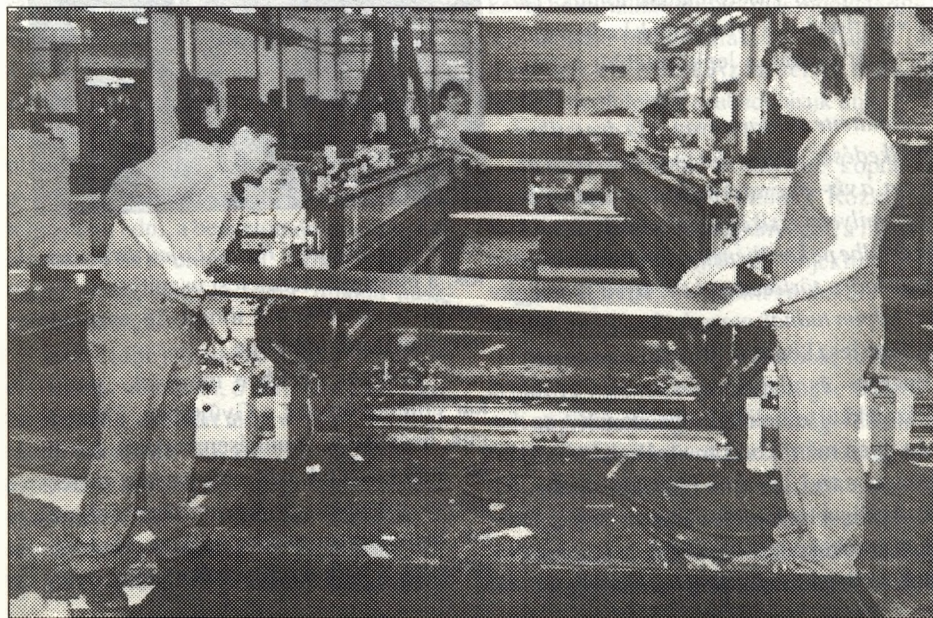
– *Elnézést, nem értem. Hogyan lett akkor ebből 1,2 millió? Elvitte a melléktevékenység?*

– Egy csodát. A banki hitelekre, azok kamatainak visszafizetésére ment el a pénz. Döbbenetes, hogy már 38 százalék körül mozognak a kamatok, a vállalatok azért termelnek, hogy legyen mit visszafizetni. Egyedül anyagvásárlásra több mint 100 milliót költöttünk. Körülbelül ennyi pénzre lenne szükségünk a likviditás rendezéséhez, s az évek óta kényszerűségből elhalasztott gépjárműpark cseréjéhez. De már 50-60 millió is megoldaná sürgető gondjainkat. Nyereségünk zömét ekkor nem a kamatfizetési kötelezettség vinné el.

– *A gondok egyértelműek. A vállalat is mélyponton volt, amikor megbízták az abból alakult kft. vezetésével. A számok azt*

mutatják, hogy a vártnál nagyobb sikert értek el. Beavatna a titokba?

– Nincs ebben semmi titok. A mélypont oka az, hogy bútorban az egész világon óriási a kínálat. Annak idején Magyarországon az a néhány nagykereskedelmi cég a BUFA egész évi kapacitását lekötötte. Ezek megszűntek, a helyükbe lépő kis kft.-k sok esetben nyugatról hoznak be bútort, ezzel még telítettebb a piac. Ráadásul Romániában, Ukrajnában, Lengyelországban jóval olcsóbb a fa. S a bútorok árának háromnegyed részét az anyagköltség teszi ki. Nálunk a faárak az elmúlt esztendőben rohamosan emelkedtek. 1993-ban egy köbméter tölgy 12–13 forintba került, tavaly felugrott a háromszorosára, s az idén már újabb harminc százalékkal emelkedett. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy az a középpréteg, amelyet annak idején az olcsó, de azért „komoly”, mutatós bútorainkkal „megtaláltunk”, időközben elszegénye-

dett. Az állami lakásépítés is jelentősen visszaesett. Ha pedig nincs üres lakás, bútor sem kell.

– *Ha keleti, északi szomszédainknál olcsóbb a fa, miért nem onnan vásárolnak?*

– Mert megbízhatatlanok szállítási határidőben és minőségben. Nekünk viszont az új piaci feltételeknek kell megfelelnünk, ha versenyképesek akarunk maradni. Ez az állandó piackutatás mellett pontos határidőket, minőségi terméket igényel. Tavaly saját tervezésű bútorokkal, szekrény-sorokkal rukkoltunk elő. Új színekkel, felülettel, formával jelentünk meg a piacon. Ilyen a Krisztina, Panda, Patrícia szekrény-sorunk. Az Alaszka régi termék, de mivel igény van rá, tovább gyártjuk. Ugyanúgy a kiegészítő bútorokat: irodai berendezéseket, dohányzóasztalokat, polcos szekrényeket, pultokat... Próbálkozunk a koloniállal is. Rengeteg akciót szerveztünk. Például a fegyveres testületek tagjai 10–15 százalékkal olcsóbban, hathavi részletre, kamatmentesen vásárolhatnak tőlünk. De civil vásárlóinknak is hirdetünk kedvezményes vásárlásokat, a legközelebbit márciusban.

– *Említette az alapanyag, a fa drasztikus áremelkedését. Ehhez jött most tavasszal az energia, a víz- és csatornadíj, s a csoda tudja, még milyen rezsiköltségek növekedése. S hogy csödbe ne kerüljenek, a hitelkamatokat is határidőre törleszteni kell. Ilyen feltételekkel talpon tudnak maradni?*

– Nem lesz könnyű, de azt hiszem, igen! Az energia- és alapanyag-áremelés közel 50 százalékkal terheli költségeinket. Képtelenség ilyen mértékben emelni termékeink árát, mert ezzel jelentős piacokat vesztenénk. Április elsejével mi csupán 7–8 százalékos árnövekedést tervezünk. Azon dolgozunk kollégáimmal, hogyan lehetne ta-

karékoskodni. A számítógépes tervezéssel például anyagköltséget csökkenthetünk.

Állandó piackutatás nélkül megállna az élet. Ott kell lennünk termékeinkkel a hazai és lehetőleg minden jelentősebb európai kiállításon, hogy a kft. versenyképes maradjon.

*

Kik dolgoznak az üzembeszben? Olyan elítéltek, akiknek nagy része először itt lát gyárat, műhelyt belülről. Szélsőséges példa, de megtörtént: szögelésre osztottak be egy újonnan érkezett, itteni munkára vezényelt fogvatartottat. A fiatalember a kalapács fejét markolta meg és a nyéllal kezdte püfölni a kiálló szögeket... De mindezekről

többet tud mondani Rózsa Lajos törzsszázalós, a bútorgyár termelési osztályának vezetője. A BUFA-nál töltött 28 esztendő után van miről mesélnie.

– A 60-as években még sok „politikai” elítéltet őriztek a Gyűjtőben. Többségük becsületos munkásemberként került be. Volt közöttük pék, órás, asztalos... Világéletükben dolgoztak, manuális munkához szoktak. Ha lekerülhettek a zárkából a műhelyekbe, elég

volt egyszer elmondani nekik, mi a feladatuk. Megértették, szakemberként csinálták. Ma viszont? Az elítéltek 80–85 százaléka szakma nélküli. Életükben nem dolgoztak üzemi körülmények között, még hasonló szerszámot sem tartottak a kezükben. Az elítéltek zöménél az alapoknál kell kezdeni a betanítást. Amikor az újságokban művezetői állást hirdetünk, a jelentkező civilekkel már az első percben közlöm: ez nem olyan munkahely, mint egy kinti bútorgyártó cég. Itt 100 százalékkal többet kell teljesíteni, adni, a beosztott dolgozókkal az alapoktól kell elindulni. Sokszor azt is megmutatva, hogyan fogja, miként használja a szerszámot.

Ekkor több jelentkező fogja a kalapját és elviharzik, mondván, ő nem általános iskolai technika szakkört akar vezetni. Akik viszont maradnak (ez ma 32 munkáltató), azoknak is köszönhető, hogy ilyen eredményeket ért el a kft. Az elítéltek betanított- és segédmunkát végeznek, s a korábban említett panaszokkal ellentétben el kell ismerni,

hogy jól dolgoznak. 1–2 fővel ugyan van gond néha, a többség azonban akar és tud. Ide kerülésük után néhány hónappal a kintiekhez viszonyítva közepes vagy akár jó szintű betanított munkás válik belőlük. Igaz, kevésbé variálhatók más-más munkaterületen, de amit megtanultak, azt tudják és ott megállják a helyüket. Az itt szerzett tudással bárhol megfelelnek szabadulásuk után.

*

Lefelé indulunk a fényesre koptatott fémlépcsőn. Földszinti műhely. Rózsa Lajostól megtudom, az alapanyagot, a falapokat távolabb, a Gyűjtő „C” objektumában vágják méretre. A *lapmegmunkáló műhelybe* megyünk.

Focipálya nagyságú csarnok, nehezen értjük egymás szavát. Dübörögve dolgoznak az elszívók, a levegőben mégis érezni a fapor édeskés illatát. A korszerű osztrák, német, olasz, többségében pneumatikus gépek körül elítéltek teszik a dolgukat. A párok jókora falapokat, későbbi szekrények oldalait rakják, illesztik csigasorra, ami onnan be-

gördül a monstnum gyomrába. Ez az *élelzá-
ró*. Mire kikerül a falap, a vágási felületek el-
tűnnek, a fával megegyező színű műa-
nyagborítást kapnak. Arrább hárman az il-
lesztési pontokat fúrják át. Oly gyorsan jár
kezükben a védőburkolattal ellátott gép,
hogy szemmel alig követhető a mozdulatuk.
Melléjük marók dolgoznak, a sor végén
vannak a meósok. A hibás falapokat, desz-
kákat, bármilyen kicsi is a sérülés, külön ku-
pacba teszik. Az egyik munkapadnál külön-
ös dolgot látok. Három elítélt vasalja a fát.
Szó szerint, közönséges házi vasalóval.

– Most jöttek a másodból, kivasaljuk a
ráncokat – mondja nevetve az egyik. A tár-
sa leteszi néhány percre a borotvaéles kést.

– Mi vagyunk a restaurátorok, kézzel
javítjuk a kisebb hibákat. Látja, ez a maha-
góni színű lécszék itt a szélén megsérült, vé-
konyka világos csík látható. Vagy itt a má-
sik, a sarkából lepattant egy picinyke da-
rab. A műanyagot gumiragasztó rögzíti a
fához, ezt melegítjük fel vasalóval, s új, hi-
bátlan csíkot melegítünk rá.

– Ha sérült a fa – veszi vissza a szót a
másik elítélt –, műfával és festékkel kever-
jük ki a megfelelő szintet. Fenyő, dió, maha-
góni... Ez profi munka, tehetséget, kéz-
ügyességet igényel. Az eredeti szakmám
szerkezeti lakatos, ezt még boldog civil-
ként műveltem. Lassan törzsgárdatag le-
szek itt, nyolc éve dolgozom ennél a mun-
kapadnál. Nem egyhuzamban, hiszen ap-

róbb balhékért általában 1–2 évre elítéltek.
Ez az asztal úgy vár vissza – neveti el ma-
gát –, mint a leghűségesebb szerető.

A hőprés- és a szerszámélező műhely, a
három készáru-kibocsátó műhely viszont a
szomszédos csarnokokban kapott helyet.
Itt állítják össze véglegesre a szekrényso-
rokat. A kéttucatnyi elítélt egyike mokány,
fekete férfi.

– Ma dolgozom először ezen a munka-
helyen – magyarázza, miközben a szek-
rény sor üvegajtáját szereli. – Szintbe kell
hozni, hogy ne szoruljon, jól nyíljon, csu-
kódjon. Két éve töltöm büntetésemet lopá-
sok miatt, korábban a laminált kisbútornál
dolgoztam, de létszámleépítés miatt (*hogy
ilyen börtönben előfordulhat? – a szerző*)
áthelyeztek ide. A munka könnyebb, de a
pénz kevesebb. Ott összejött havi hatezer,
itt, a fiúk szerint, 4 körül lehet keresni. Ez
is pénz, de legalább dolgozom. A letartó-
ztatásom előtt szabász–varrász voltam, soha
nem vettem meg a munkát. Most legalább
tanulok valami új szakmát.

A műhely végében kézitargoncával
szállítják a kész bútorelemeket a raktárba.

2–3 elítélt jár fel-alá, folyamatosan
akad tennivaló. A jókora raktárban igen
mutató a sok szép, most elkészült szek-
rény sor. Délután teherautókkal kezdik a
szállítást, mert az itt látható készlet már ve-
vőre talált.

Bernáth Csaba